

tiende jaargang nummer 1 | 1969

Gierzema

KLEIO

UIT DE INHOUD:

1 'Interimrapport van de eindexamencommissie
van de V.G.N.'

2 V.G.N.-afdelingen

VERENIGING VAN GESCHIEDENISLERAREN IN NEDERLAND (V.G.N.)

BESTUUR

H. DE RUYTER, *voorzitter*; Kon. Wilhelminalaan 22, Leidschendam, tel. 01761-3657.

C. M. H. BOSCH, *vice-voorzitter*; Borskilaan 7, Bloemendaal, tel. 023-61723.

DRS. G. J. GERBSCHIED, *1e secretaris*; Stadionkade 76 III, Amsterdam, tel. 020-798286.

DRS. A. J. M. VAN DER EERDEN, *2e secretaris*; Essesteijnstraat 4, Voorburg, tel. 070-863757.

M. LEEFLANG, *penningmeester*; Berkenlaan 13, Enkhuizen, tel. 02280-3152; postrekening 128701 t.n.v. de penningmeester van de V.G.N. te Enkhuizen.

A. J. V. M. ADANG, Waalwijk

DR. P. A. M. GEURTS, Leiden

DRS. G. A. J. GIEZEMAN, Voorburg

G. S. SCHAAFSMA, Breda

CONTRIBUTIE

f 25,— per kalenderjaar, het abonnement op Kleio inbegrepen.

LEDENADMINISTRATIE

Aangifte en afschrijvingen van leden dienen te worden gericht aan Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998. Bij aangifte wordt verzocht mee te delen: naam, voorletters, eventueel titel, bevoegdheid, huisadres, telefoon- en netnummer, adres van school van hoofdbetrekking.

COMMISSIES

DIDACTIEKCOMMISSIE

DR. P. VAN DER MEULEN, *voorzitter*; DRS. J. H. BIERLING; C. M. H. BOSCH; A. C. E. JANSE; O. POLETIEK.

Secretaris: DRS. J. HAM, Simon Stevinstraat 27, Amsterdam 6, tel. 020-51820

Penningm.: MEJ. A. U. M. KAMP, Plantsoenlaan 19, Bloemendaal, tel. 023-56715, postrekening 1561752.

COMMISSIE POSTACADEMIALE VORMING

De gegevens over de P.A.-commissie staan vermeld op de laatste tekstpagina van dit nummer.

KLEIO

Orgaan van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland.

Redactie: DR. P. A. M. GEURTS, DRS. H. J. NANNEN, DR. G. J. VAN DE POLL, DRS. G. W. M. TOMASSEN, H. E. DE WOLFF.

Secretaris: DRS. A. C. H. J. VAN NOORT, Oranjelaan 101, Lisse, tel. 02530-4527.

Abonnementen voor leden gratis; voor niet-leden f 15,— per kalenderjaar; studentenabonnement: f 10,— per kalenderjaar. Opgave aan Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

KLEIO DIDACTICA

De nummers 2, 3, 5 en 6 zijn te bestellen door overschrijving van het verschuldigde bedrag (no. 2 en 3 f 1,50; no. 5 en 6 f 2,25) op postrekening 128701 t.n.v. de penningmeester van de V.G.N. te Enkhuizen, met vermelding welk nummer wordt gewenst.

Correspondentie over deze bestellingen: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

Kleio en Kleio Didactica worden uitgegeven door de V.G.N. in samenwerking met de Stichting Onderwijs Oriëntatie, gevormd door de uitgevers J. M. Meulenhoff - J. Muusses - P. Noordhoff - Nijgh & Van Ditmar - Spruyt, Van Mantgem & De Does - W. J. Thieme.

KLEIO

Tijdschrift van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland
(V.G.N.)

TIENDE JAARGANG - NUMMER 1 - JANUARI 1969.

INTERIMRAPPORT VAN DE EINDEXAMENCOMMISSIE VAN DE V. G. N.

VOORWOORD.

Namens de eindexamencommissie van de V.G.N. heb ik de eer aan het bestuur van de Vereniging het interimrapport van de commissie aan te bieden.

Niet alleen echter aan het bestuur. Dit immers heeft goedgevonden, dat het rapport ook aan de leden van de Vereniging wordt aangeboden.

De commissie heeft in haar werkzaamheden een mijlpaal bereikt. Aan U is het nu, bestuur en leden van de V.G.N., de voorstellen te overwegen en van Uw kritiek te laten blijken.

Daar de commissie grote prijs stelt op Uw kritische beschouwingen en daaraan graag grote plaats inruimt bij de voorbereiding van het eindrapport, heeft zij gemeend op twee manieren reacties te moeten aanmoedigen.

Ten eerste zullen overal in de V.G.N.-afdelingen discussies worden georganiseerd.

Ten tweede vindt U aan het einde van het rapport een enquête-formulier. Voor het werk van de commissie zou het van grote waarde zijn, indien U dit formulier ingevuld vóór 10 maart a.s. aan het secretariaat van de V.G.N. zou willen sturen.

Drs. N. J. Maarsen,
voorzitter eindexamencommissie.

SAMENSTELLING VAN DE COMMISSIE

De volgende personen traden op uitnodiging van het bestuur van de V.G.N. toe tot de commissie:

Drs. A. van Boven te 's-Gravenhage.

Dr. J. L. P. Brants te Goes.

Dr. P. A. M. Geurts te Leiden.

Drs. J. J. Hage te Utrecht.

E. L. C. Kalle te Breda.

Drs. N. J. Maarsen te Rijswijk.

Dr. P. van der Meulen te Bilthoven.

A. W. Parent te Deurne.

H. de Ruyter te 's-Gravenhage.

Drs. D. T. Steenis te Amsterdam.

Na de eerste vergadering traden tot de commissie toe:

W. Pabst te Rotterdam

Dr. Th. H. J. Stoelinga te Utrecht

H. C. Verschoor te 's-Gravenhage.

De heer H. de Ruyter verliet de commissie wegens zijn benoeming tot voorzitter van de V. G. N.

Als voorzitter en secretaris werden resp. aangewezen de heren

Maarsen en

Stoelinga.

INSTALLATIE EN INSTRUCTIE.

Op vrijdag 2 februari 1968 werd de eindexamencommissie door de voorzitter van de V.G.N.:

Dr. Mr. C.W. v. Voorst van Beest geïnstalleerd.

Hij gaf de commissie de volgende instructie mee:

Het bestuur der Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland, overwegende dat de uitwerking van de Wet op het Voortgezet Onderwijs het noodzakelijk maakt zich opnieuw te bezinnen op doelstelling en vormgeving van eindexamens van het vak geschiedenis bij dit onderwijs, besluit hiernaar een nader onderzoek te doen instellen en te dien einde een commissie in het leven te roepen (H.R. art. 14).

De commissie wordt van de volgende instructie voorzien:

- art. 1. De commissie wordt genoemd: "eindexamencommissie".
- art. 2. De commissie bestaat uit ten minste één bestuurslid en een nader vast te stellen aantal andere leden.
- art. 3. Eén der leden van de commissie wordt door het bestuur, de commissie gehoord, tot voorzitter benoemd.
- art. 4. De commissie heeft tot taak doelstelling en vormgeving van de eindexamens in het vak geschiedenis bij het vwo, havo en mavo te onderzoeken. De commissie betreft in haar overwegingen onder meer:
 - a. de plaats van het eindexamen geschiedenis in het geheel van de eindexamens;
 - b. de plaats van het eindexamen geschiedenis in het geheel van het geschiedenisonderwijs;
 - c. het doelstellingenrapport van de V.G.N.;
 - d. de bestaande eindexamenreglementen;
 - e. vorm en inhoud van vergelijkbare examens in het buitenland;
 - f. de onderzoekingen en inzichten van de bijeenkomsten der didactiekdocenten, de universiteiten, de pedagogische centra en de inspectie.De resultaten van het onderzoek legt de commissie

- sie neer in een rapport.
- art. 5. De commissie doet, bij monde van haar voorzitter, in de bestuursvergadering verslag van haar werkzaamheden, zo dikwijls de voorzitter der Vereniging of de commissie dit verzoekt.
- art. 6. De commissie doet in Kleio regelmatig verslag van haar werkzaamheden.
- art. 7. Indien in de commissie verschil van mening bestaat met betrekking tot haar opdracht, wordt dit meningsverschil met het Bestuur besproken en beslist het bestuur.

WERKWIJZE VAN DE COMMISSIE

De commissie is elf maal in plenaire vergadering bijeen geweest. Tijdens de eerste oriënterende bijeenkomsten werd het werkprogramma opgesteld. De commissie heeft zich voornamelijk met de volgende aangelegenheden beziggehouden:

1. een onderzoek naar de inhoud en de vorm van de eindexamens in het buitenland. De commissie is hierin niet geslaagd. Er kwamen wel gegevens binnen, maar deze waren te summier of gaven te weinig uitsluitsel over het niveau van de examens.

De commissie kwam tot de conclusie dat dit onderzoek te weinig resultaat opleverde en besloot het verder te laten rusten. Het onderwerp werd pro memorie op de agenda gehandhaafd.

2. een confrontatie van het doelstellingenrapport met het eindexamen mede gelet op de algemene doelstellingen van het onderwijs. In nauw verband hiermee zijn de meest gewenste vormen van toetsing bestudeerd.

Begonnen werd met een onderzoek naar de mogelijkheid en wenselijkheid van toetsing op het eindexamen van de vaardigheden, genoemd in het rapport van de doelstellingencommissie, blz. 175/183. Als resultaat hiervan heeft de commissie voor de zomervakantie besloten drie subcommissies in te stellen, die ieder een onderzoek deden naar de meest wenselijke vormen van toetsing van een aantal vaardigheden en tevens enkele toetsingsmodellen ontwierpen. De resultaten van het werk van de subcommissies werden in een aantal plenaire vergaderingen tussen oktober en december 1968 besproken.

In deze vergaderingen kregen de uitgangspunten van de commissie vaste vorm en werd tevens een groot aantal besluiten genomen.

UITGANGSPUNTEN; INHOUD EN VORM VAN HET EINDEXAMEN

Bij het bepalen van de hieronder volgende uitgangspunten is de commissie ervan uitgegaan dat volgens de wet op het voortgezet onderwijs alle vakken gelijkwaardig zijn.

1. Van de aanvang af hebben de plannen van het departement van O. en W. met betrekking tot de vorm van de toekomstige eindexamens in de discussies van de commissie een rol gespeeld. Met name de eventuele invoering van een centraal schriftelijk examen geschiedenis heeft de gemoe-deren danig bezig gehouden. Reeds in de eerste vergadering merkte een van de leden op, dat, indien moest worden uitgegaan van de realiteit dat een schriftelijk eindexamen onvermijdelijk was, het beter zou zijn, dat de commissie zich voornamelijk zou oriënteren op deze vorm van examen.

Deze opmerking veroorzaakte een langdurige discussie over de vraag of de commissie zich in zijn werkzaamheden moest laten leiden door de plannen en geruchten van het "eindexamenfront" en of zij zeer snel, voordat het departement de eindexamenreglementen zou publiceren, haar rapport gereed moest hebben. Uiteindelijk werden deze gedachten verworpen: de commissie besloot tot een open en zo rustig mogelijk onderzoek.

Het begrip openheid werd door de commissie als volgt omschreven:

openheid bestaat hierin, dat alle meningen binnen de commissie over de voordelen van alleen een schriftelijk, alleen een mondeling of een gemengd examen tegenover elkaar zullen worden afgewogen. Datgene dat als beste resultaat van de besprekingen naar voren komt, zal als voorstel van de commissie aan het bestuur van de V. G. N. worden aangeboden. Dit hield enerzijds de mogelijkheid van een advies van alleen een mondeling examen in, anderzijds het principieel betrekken van de moge-

lijkheid van het schriftelijk examen bij het gehele onderzoek.

2. De commissie is ervan uitgegaan dat het huidige examenprogramma voor wat de inhoud betreft (de bestudering van de twintigste eeuw en de bijzondere onderwerpen) ongeveer gehandhaafd zal blijven. Wat betreft de wijze waarop het examen zal worden afgenomen, is de commissie ervan uitgegaan dat deze voor mavo, havo en vwo gelijk zal zijn, zij het dat het niveau en eventueel de tijdsduur van de examens zullen verschillen.

De confrontatie van het doelstellingenrapport met het eindexamen heeft, zoals reeds is aangegeven, de commissie lange tijd bezig gehouden. De commissie kanaliseerde de discussie door wat de inhoud van het examen betreft, niet alleen uit te gaan van het bovenvermelde eindexamenprogramma, maar ook door zich te conformeren aan het doelstellingenrapport, par. 3, sub par. A en B (blz. 169-174); en wat de vorm ervan betreft zich te conformeren aan hetzelfde rapport, par. 3, subpar. C (blz. 174 - 183). Dit conformeren moet niet in de strenge betekenis van het woord worden genomen en meer verstaan worden in de zin van "aanvaarden als werkhypothese".

Zo was het van het begin af duidelijk, dat ten aanzien van het eerste gedeelte van het rapport een blijvend verschil van mening bestond over de omvang en de betekenis van parate kennis voor het inzicht op het examen; en dat ten aanzien van het tweede gedeelte er diepgaande meningsverschillen waren over de waarde die men in de specifiek historische werksituatie aan de verschillende vaardigheden moest toekennen.

3. Ieder commissielid behandelde in de vergadering een van de vaardigheden van het doelstellingenrapport, daarbij uitgaande van de volgende 4 vragen:
 1. moet de vaardigheid in de geschiedenislessen worden aangeleerd;
 2. zo ja, moet dan over de mate waarin de leerling

deze vaardigheid beheerst een oordeel worden gegeven aan het einde van zijn schoolcarrière;

3. zo ja, moet de leerling over de mate waarin hij de vaardigheid beheerst blijk geven op het eind-examen;
4. kan dit dan gebeuren tijdens het eindexamen zoals het huidige V. H. M. O. dit nu kent.

Nadat alle vaardigheden in uitvoerige discussies de revue waren gepasseerd, bleek dat verschillende naar eenparig oordeel van de commissie niet in aanmerking kwamen om op welk examen dan ook getoetst te worden. Er bleven enkele vaardigheden over voor nader onderzoek in de genoemde subcommissies. De subcommissies baseerden hun werkzaamheden op de volgende uitgangspunten:

1. het huidige examenprogramma blijft in grote lijnen gehandhaafd;
2. nader onderzocht moet worden of op het examen de volgende vaardigheden moeten en kunnen worden getoetst:
 - a. het gebruik van hulpmiddelen om informatie te verkrijgen (vaardigheid d, Rapport blz. 177)
 - b. het kritisch kennis nemen van geschreven teksten (vaardigheid e, Rapport blz. 178);
 - c. het oordelen over personen en toestanden (vaardigheid g, Rapport blz. 179-181);
 - d. het stellen en oplossen van problemen (vaardigheid h, Rapport blz. 181 - 182);
 - e. het opbouwen van een betoog in woord en geschrift (vaardigheid i, Rapport blz. 182 - 183);
3. nader onderzocht moet worden, of de laatste halve eeuw zowel een schoolsgewijze als een "centrale" toetsing toelaat;
4. de bijzondere onderwerpen kunnen alleen schoolsgewijze worden getoetst;
5. schriftelijke en mondelinge toetsing hebben elk hun eigen merites en nadelen;
6. nader onderzocht moet worden, in hoeverre de toetsing naar de inhoud zo moet zijn, dat de doelstellingen van het geschiedenisonderwijs (Rapport blz. 169 t/m 173 bereikt worden.

De rapporten van de subcommissies leverden vele ideeën en concrete toetsingsmodellen op. De commissie kon het nu spoedig eens worden over de volgende vaardigheden die op het eindexamen getoetst moeten worden:

- 1) het logisch kunnen opbouwen van een historisch be-
toog;
- 2) het kritisch kennis kunnen nemen van textuele in-
formatie.

De overgrote meerderheid van de commissie wenste eveneens toetsing van 3) het kritisch kunnen waarde-
ren van historische verschijnselen (personen, over-
tuigingen, toestanden enz.) op grond van de door de
kandidaat verworven kennis.

4. Kon over al deze zaken binnen de commissie een
grote mate van overeenstemming gevonden worden,
veel moeilijker was dit bij de kwestie van de hulp-
middelen. Naar aanleiding van de vraag of kandida-
ten op het examen al dan niet hulpmiddelen zouden
mogen gebruiken, deden zich duidelijk menings-
verschillen voor over de inhoud van het examen.

Een minderheid, te weten de heren Van Boven,
Pabst en Verschoor, stelt zich op het standpunt dat
het AVO en ook het VWO in eerste instantie kennis
van het verleden moet bijbrengen om inzicht te
krijgen in de moderne tijd en zelfs wat het VWO be-
treft niet te zeer moet vooruitlopen op universitair
historisch onderwijs. Zeker waar het de periode
van de laatste halve eeuw betreft (waar kennis van
de historische ontwikkeling van de laatste halve
eeuw¹⁾ gevraagd wordt, - door genoemde minder-
heid geïnterpreteerd als een globaal overzicht-) moet de hoeveelheid parate kennis zo groot zijn,
dat de kandidaat in staat is op het examen zonder
hulpmiddelen de gestelde vragen al of niet naar aan-
leiding van een tekst te beantwoorden.

Bij het examen over de bijzondere onderwerpen
zou, volgens deze minderheid incidenteel gebruik
gemaakt kunnen worden van hulpmiddelen, n.l. als
de door de docent gevolgde didaktiek zulks mogelijk
of wenselijk maakt.

Een ruime meerderheid van de commissie gaat uit van het principe van de thematische benadering van de stof niet alleen bij de bijzondere onderwerpen, maar ook bij de behandeling van de laatste halve eeuw. Zij is van mening dat het zich eigen maken van een historische attitude, een historische denktrant door middel van genoemde thematische methode belangrijker is dan het verwerven van een grote hoeveelheid parate kennis. Bovendien acht deze meerderheid het in het kader van het VWO zeker verantwoord methoden en een mentaliteit bij te brengen die in zekere zin preluderen op het universitair onderwijs. In verband hiermee acht zij het van grote betekenis dat de kandidaten op het examen hulpmiddelen binnen hun bereik hebben, die zij in de loop van hun schooltijd hebben leren gebruiken.

Bij deze discussie deed zich een andere principiële kwestie voor die de meningen verdeeld hield. Een minderheid bestaande uit de heren Van Boven en Verschoor meent dat de vrijheid van de leraar op ernstige wijze zal worden aangetast, als op het examen te expliciet enkele vaardigheden zullen worden getoetst. Zij meent dat het geschiedenisonderwijs alle in de laatste alinea van punt 3 genoemde vaardigheden bij moet brengen, die tijdens hetzelfde examen getoetst kunnen, maar niet behoeven te worden. Een extra beperking van de vrijheid van de leraar ziet deze minderheid nog als het toetsen van een bepaalde vaardigheid op een speciale manier (b.v. schriftelijk) door de overheid zal worden voorgeschreven. Tenslotte is zij van mening dat het rendement van het geschiedenisonderwijs mede afhankelijk is van de mogelijkheid tot ontplooiing van de persoonlijkheid van de docent. De meerderheid acht de bezwaren tegen een zekere beperking van de vrijheid van de leraar niet geheel relevant. Zij is zelfs van mening dat een zekere beperking het voordeel kan hebben, dat de leerlingen verplicht worden vaardigheden te verwerven die een hoger rendement van het onderwijs garanderen.

Zij vindt dat meer stringente voorschriften (door

de minderheid ervaren als een "benauwend keurslijf") de ontplooiing van de persoonlijkheid van de docent niet in de weg staat, integendeel juist meer diepgang aan het onderwijs en het examen kan geven.¹⁾ Tenslotte ziet deze meerderheid in het algemeen vooral mogelijkheden voor nieuwe vormen van examens, die beter beantwoorden aan de eisen van het geschiedenisonderwijs in de huidige tijd.

Ondanks deze meningsverschillen kwam de commissie min of meer tot overeenstemming over de kwestie van de hulpmiddelen. Allereerst werd unaniem het begrip hulpmiddelen als volgt omschreven: hulpmiddelen zijn middelen voor de kandidaat om vrijblijvend informatie te verkrijgen, vooral als achtergrond-informatie, om mede daardoor goed voorbereid te zijn voor de beantwoording van vragen die hem mondeling of schriftelijk gesteld worden al of niet naar aanleiding van een bron of tekst.

Onder hulpmiddelen rekent de commissie onder meer:

- a. een "historisch woordenboek" (niet bevattende een verklaring van algemene historische begrippen. Het is van groot belang te komen tot een minimumlijst van algemene begrippen die betrekking hebben op de examenstof).
- b. een historische atlas;
- c. een geografische atlas;
- d. een Nederlands woordenboek.

Een grote meerderheid van de commissie acht het van zeer groot belang dat de leerlingen op de hoogte gesteld worden van het bestaan van hulpmiddelen en dat zij ervan gebruik maken. Een meerderheid acht het eveneens van essentiële betekenis, dat tijdens het examen bepaalde hulpmiddelen onder het

-
- 1) Eén commissielid constateert dat z.i. slechts sprake is van beperking van de vrijheid van die leraren die de in de laatste alinea van punt 3 genoemde vaardigheden niet van wezenlijke betekenis achten voor het onderwijs dan wel deze vaardigheden ondanks hun grote betekenis niet op het eindexamen wensen te toetsen.

bereik van de kandidaten zijn, zodat zij de vragen beter kunnen beantwoorden en de opdrachten beter kunnen uitvoeren. De commissie acht het vervolgens niet noodzakelijk het gebruik van hulpmiddelen afzonderlijk te toetsen, ook al omdat dit grote problemen oproept voor hen die de vragen en opdrachten moeten formuleren.

Tenslotte gaat de commissie er unaniem mee accoord dat er een proef wordt genomen met examens tijdens welke bepaalde hulpmiddelen onder bereik van de examinandi zijn. Het doel van deze proef is na te gaan, of de kandidaten zo de gestelde vragen beter kunnen beantwoorden en de uitgereikte opdrachten beter kunnen uitvoeren.

5. Het thema dat de commissie het meest heeft bezig gehouden, is het schriftelijk eindexamen geweest. Van het begin af waren er voor- en tegenstanders van dit examen. Over één zaak is de commissie het echter roerend eens, namelijk dat een mondeling examen gehandhaafd moet blijven als er een schriftelijk examen komt. De argumenten van de voorstanders van een schriftelijk examen zijn vooral dat de kandidaten zich intensiever in een bepaald historisch probleem kunnen verdiepen, dat bovendien bepaalde vaardigheden (b.v. het hanteren van teksten) beter zijn te toetsen, dat vervolgens de kandidaten beter zullen leren betogen en tenslotte dat een centraal schriftelijk examen beter vergelijkbare resultaten zal opleveren.

De tegenstanders werpen vooral op, dat de vrijheid van de leraren zeer aan banden wordt gelegd, als zij hun leerlingen moeten voorbereiden op een bepaalde vorm van schriftelijk eindexamen.

Bovendien stellen zij vast, dat een schriftelijk examen de examinerator niet de gelegenheid biedt om de kandidaat zo goed mogelijk in het rechte spoor te houden. Tenslotte zijn zij van mening dat de beoordeling van een "centraal" schriftelijk eindexamen buitengewoon moeilijk is. Verder is het voor hen een vraag of een schriftelijk examen "objectiever" is dan een mondeling, zeker als er geen goede normeringsmogelijkheden voor de correctie zijn.

Uiteindelijk werd de commissie het eens over het volgende:

uitgaande van het feit dat het schriftelijk examen ter tafel is gebracht is de konsekwentie daarvan dat er met een dergelijke vorm van examen geëxperimenteerd moet worden. Op deze wijze kunnen voor- en tegenstanders elkaar met bewijzen trachten te overtuigen. Vervolgens besloot de commissie een experiment met een schriftelijk eindexamen te adviseren, echter op basis van vrijwilligheid en als de praktische bezwaren die er aan vastzitten opgeheven kunnen worden. Zo mogen de kandidaten niet de dupe worden van het experiment.

Nadat de uitgangspunten aldus waren bepaald, kwam de commissie tot de volgende conclusies:

A. HET SCHRIFTELIJK EINDEEXAMEN.

De commissie stelt voor een proef te nemen met de vorm waarin een schriftelijk eindexamen geschiedenis van de laatste vijftig jaar zou kunnen worden afgenomen. Bij gebleken resultaat zal hier een periode op volgen, waarin een schriftelijk examen facultatief wordt gesteld.

Hierbij zal worden getoetst of een kandidaat kan komen tot een logische opbouw van een historisch betoog, kritisch kan kennis nemen van textuele informatie en of hij historische verschijnselen kritisch kan waarderen. De kandidaat mag hierbij hulpmiddelen gebruiken.

Bij een schriftelijk examen kunnen dus alleen onderwerpen uit de laatste halve eeuw aan de orde komen. De commissie brengt drie mogelijkheden¹⁾ voor een

1) Door één der subcommissies is nog een vierde mogelijkheid naar voren gebracht, namelijk dat de kandidaat één of twee onderwerpen moet kiezen uit een totaal aantal, bij voorbeeld 8. Bij deze onderwerpen staat een aantal vragen, gedifferentieerd naar moeilijkheid. De kandidaat behoeft niet alle vragen te hebben beantwoord om een maximale waardering te krijgen. In het eindrapport hoopt de commissie ook van deze vorm een voorbeeld te geven.

dergelijk examen naar voren, waaraan eventueel nog meer toegevoegd kunnen worden.

1. voorbeeld: bijlage 7; de kandidaat kiest één uit een reeks van onderwerpen; elk onderwerp heeft een reeks van vragen die onderling verbonden zijn en die alle moeten worden beantwoord (de beantwoording van de vragen geeft dus een kijk op het "totaalinzicht" van de examinandus; vandaar ook de eis van innerlijke samenhang van de vragen);
2. voorbeeld: bijlage 7; de kandidaat kiest één uit een reeks van onderwerpen. De vragen bij ieder onderwerp bestaan uit
 - a. een reeks van sterk gerichte vragen;
 - b. een betoogvraag, die beantwoord moet worden aan de hand van een bijgeleverde tekst. Het antwoord moet een behoorlijke lengte hebben. Alle vragen moeten beantwoord worden.
3. voorbeeld: bijlage 6; de kandidaat krijgt de keuze uit een aantal in begrijpelijk Nederlands gestelde teksten en dient alle daarbij behorende vragen te beantwoorden.

De commissie is van mening, dat in de proefperiode de mogelijkheden 1, 2 en 3 afzonderlijk getoetst moeten worden om een goede evaluatie van de resultaten mogelijk te maken. In de experimentele fase moeten naar de mening van de commissie alle mogelijkheden aan de kandidaten gepresenteerd worden, zodat er op het examenformulier een aantal opdrachten komt te staan, waarin de mogelijkheden 1, 2 en 3 opgenomen zijn. Hieruit kiest de kandidaat dan één onderwerp. De commissie stelt voor de tijdsduur van het examen te stellen op uiterlijk $2\frac{1}{2}$ uur.

B. HET MONDELING EXAMEN.

Naast hetgeen onder A. is gesteld drukt de commissie de overtuiging uit dat een mondeling examen onmisbaar is. Bij dit mondeling examen komen in elk geval één of meer bijzondere onderwerpen aan de orde. Bovendien kunnen onderwerpen uit de laatste halve

eeuw aan de orde komen, hetzij als uitvloeisel van het schriftelijk examen (dit in geval men nog nadere inlichtingen wil hebben), hetzij als van zelf voortkomend uit één der bijzondere onderwerpen.

De commissie acht het van zeer groot belang, dat de kandidaat op het mondeling examen in de gelegenheid gesteld wordt een niet onderbroken historisch betoog te leveren van 5 à 10 minuten. Bovendien dient er de mogelijkheid te zijn dat de kandidaat zich gedurende enige tijd prepareert op het examen, waarbij hij van hulpmiddelen gebruik mag maken. De commissie ziet wederom drie mogelijkheden voor een mondeling examen.

1. het traditionele examen met dien verstande dat er ruimte is voor een betoog van de kandidaat (zie bijlagen 8 en 9 en wat de vorm betreft ook 10 en 11)
2. een examen waarbij de kandidaat zich tevoren gedurende 20 minuten mag prepareren op een betoog, waarvan het onderwerp hem door de examiner is opgegeven. De kandidaat mag hierbij gebruik maken van hulpmiddelen en zijn aantekeningen mag hij op het examen raadplegen.
Het examen begint dan met dit betoog, waarna het examen verder een "klassiek" verloop kan hebben. Ook is het mogelijk de kandidaat te laten kiezen uit b. v. drie onderwerpen voor een betoog, waarna verder de hierboven beschreven procedure gevolgd wordt.
3. een examen met één tekst als uitgangspunt; preparatie en hulpmiddelen als onder 2. (zie bijlagen 1 t/m 5).

De commissie is van mening, dat de leraar volledig vrij moet zijn in het kiezen van het type examen dat hij de kandidaat laat doen.

Tenslotte stelt de commissie voor de genoemde mogelijkheden voor een mondeling examen zo spoedig mogelijk te laten opnemen in een nieuw examenreglement, dit vooral met de bedoeling om zo snel mogelijk ervaring op te doen met nieuwe examineer-methoden.

Mocht dit voorstel worden overgenomen, dan wil de commissie het huidige reglement nog een aantal ja-

ren laten bestaan naast het nieuwe.

De commissie stelt voor de tijdsduur van het examen te stellen op 30 minuten.

+++++

B I J L A G E N.

Ter inleiding van de nu volgende bijlagen merkt de commissie het volgende op.

Door de subcommissie zijn verschillende examenmodellen ingeleverd. Enkele zijn uitvoerig, andere slechts terloops besproken. Publicatie van deze modellen betekent dan ook niet, dat alle leden van de commissie zich op dit moment kunnen verenigen met de omvang en de zwaarte ervan. Wel stemt de hele commissie in met de toevoeging van deze modellen aan het rapport. De commissie is (nog) niet in staat geweest gedifferentieerde modellen voor de verschillende schobltypen te ontwerpen; in de gegeven omstandigheden is vooral aan het VWO gedacht.

Hoewel niet in alle modellen alle genoemde vaardigheden (even duidelijk) aan de orde komen, heeft de commissie er nochtans van afgezien bij elk model aan te geven welke vaardigheden speciaal getoetst worden. Immers, zij is ervan overtuigd, dat op het examen de vaardigheden geïntegreerd getoetst moeten worden.

Voorts stelt de commissie vast, dat de kandidaten bij het examen gebruik kunnen maken van hulpmiddelen zoals in het rapport omschreven.

Tenslotte gaat de commissie uit van de gedachte, dat de kandidaten alleen Nederlandse teksten voor zich krijgen. In het geval van bijlage 6 zou dus een Nederlandse tekst gebruikt zijn.

BIJLAGE 1.

Type : HAVO / VWO

Vorm : mondeling

Duur : 30 minuten

DE GROOTSTE STEDEN VAN DE WERELD (AANTAL INWONERS IN
MILJOENEN)

1914

Londen . . . 6,5
New York . . 6,0
Parijs . . . 4,5
Berlijn . . . 3,0
Wenen . . . 2,3
Petersburg . . 2,1
Tokio . . . 2,0

1930

New York . .10,3
Londen . . . 8,2
Parijs . . . 4,8
Tokio . . . 4,5
Berlijn . . . 4,3
Chicago . . . 4,0
Calcutta . . . 3,1
Philadelphia . 2,8
Osaka . . . 2,5
Sjang-hai . . 2,3
Moskou . . . 2,3
Boston . . . 2,0

1959

New York 15,1
Tokio 9,1
Londen 8,3
Sjang-Hai 7,5
Parijs 5,6
Moskou 5,0
Chicago 4,9
Calcutta 4,8
Bombay 4,1
Buenos Aires 3,7
Berlijn 3,3
Leningrad 3,3
Peking 3,3
Mexico 3,3
Tientsin 3,2
Sao Paulo 3,2
Cairo 3,0
Rio de Janeiro . . . 2,9
Philadelphia 2,9
Hongkong 2,8
Osaka 2,7
Detroit 2,7
Manchester 2,4
Birmingham 2,3
Los Angeles 2,3
Boston 2,2
Pittsburgh 2,2
Woe-tsjang 2,0
San Francisco 2,0
Tsjoengking 2,0
Sydney 2,0
Djakarta 2,0

V R A G E N :

1. Van welk land of rijk was Londen de hoofdstad in 1914, 1930 en 1959?
(Geef de naam zo nauwkeurig mogelijk weer !)
Indien er zich naamsveranderingen hebben voltrokken, geef dan aan wanneer deze hebben plaats gevonden en waarom.
2. Van welk land of rijk was Berlijn de hoofdstad in 1914 en 1930((Naam nauwkeurig weergeven !) Indien zich een naamsverandering heeft voltrokken geef dan weer aan wanneer en waarom dat is gebeurd. Beschrijf de status van Berlijn in 1959 en vertel hoe deze positie historisch verklaard moet worden.
3. Van welk rijk was Wenen de hoofdstad in 1914? (Nauwkeurig !)
Wat maak je op uit de omstandigheid dat Wenen op de lijsten van 1930 en 1959 niet voorkomt? Geef daarvoor een verklaring.
4. Van welk land of rijk was Petersburg de hoofdstad? (alweer nauwkeurig !)
Hoe heette dit land in 1930 en 1959? Onder welke naam staat Petersburg in 1959 vermeld? Waarom is de naam van de stad veranderd? En waarom vind je hem in 1930 noch onder zijn naam van 1914 noch onder die van 1959 vermeld?
5. Ga na hoeveel steden van twee miljoen of meer inwoners in 1914, 1930 en 1959 in Europa liggen en hoeveel in andere werelddelen? Verklaar de gewijzigde verhoudingen.
6. Geef eveneens een verklaring voor het feit dat het aantal steden van twee miljoen of meer inwoners zo sterk is toegenomen.
7. Welke, in de eerste kolom genoemde steden hebben de meest spectaculaire groei getoond? Kun je daarvoor een verklaring geven?

* * * * *

Op 22 juli 1581 hebben de Staten Generaal der Verenigde Nederlandse gewesten - in opstand tegen Spanje - Filips II afgezworen. De motieven voor deze stap hebben zij neergelegd in het plakkaat van Verlatinge, waaruit hieronder enkele passages volgen. Probeer een oplossing te vinden voor de volgende problemen:

1. Aan wie ontleende de koning volgens de Staten Generaal zijn gezag?
2. Dat gezag was niet absoluut maar gebonden aan bepaalde beperkingen, waarvan:
 - a. sommige voortvloeiden uit de aard van de verhouding tussen vorst en onderdanen: probeer die te vinden.
 - b. andere beperkingen berustten op een verdrag tussen vorst en onderdanen: hoe staan die aangegeven?
3. Zou je op grond van deze teksten een mening kunnen vormen over het recht tot revolutie ?

Also een yegelick kennelick is (voor iedereen duidelijk) dat een Prince van den Lande (de koning) van Godt ghestelt is hooft over sijne ondersaten, om deselve te bewaren, ende beschermen van alle ongelijck (onrecht), overlast ende ghewelt, ghelijck een Herder tot bewaernisse van sijne Schapen: Ende dat d' ondersaten niet en sijn van Godt gheschapen tot behoef van de Prince, om hem in alles wat hy beveelt, weder(of) het goddelick oft ongoddelick, recht oft onrechteis, onderdanich te wesen, en als slaven te dienen : maer den Prince om d' ondersaten wille, sonder dewelcke hy eghen Prince en is, om deselve met recht ende redene te regeeren, ende voor te staen ende lief te hebben als een vader sijne kinderen, ende een herder sijne schapen, die sijn lijf ende leven sett om deselve te bewaren.

Ende so wanneer hy sulcks niet en doet, maer in stede van sijne ondersaten te beschermen, deselve soeckt te verdrucken, t'overlasten, heure oude vrijheyt, privilegien ende oude hercomen (gewoonterecht) te benemen, ende heur te gebieden ende gebruycken als slaven, moet gehouden worden niet als een Prince, maer als een Tyran, ende voor sulcks nae recht ende redene mach ten minsten van sijne ondersaten, besondere by deliberatie (na overleg) van de Staten van den Lande, voor egheen Prince meer bekend, maar verlaten, ende een ander in sijn stede tot beschermenisse van henlieden, voor overhooft, sonder misbruycken ghecosen werden:

(Een koning is verplicht zijn onderdanen en hun rechten te beschermen:)

Twelck principalick in dese Landen behoort plaetse te hebben, ende stadt te grijpen, die van allen tijden zijn gheregeert geweest, ende hebben oock moeten geregeert worden navolgende den eedt bij heure Princen t'heuren aencomen (bij de Blijde Inkomst) gedaen, na uutwijsen heurer privilegien,

costumen (gebruiken), ende ouden hercomen: hebbende oock meest alle de voorsz. Landen haren Prince ontfangen op conditien, contracten, ende accoorden, die welcke brekende, oock na recht den Prince van de heerschap-
pije van den Lande is vervallen.

(uit: H. Smitskamp - L.C. Suttorp, Historische teksten,
Stukken betreffende de Vaderlandse Geschiedenis, Zwolle 1949).

• • • • •

In mei 1941 verscheen in Nederland een boek samengesteld onder leiding van C. van Geelkerken: De strijd der Nationaal Socialistische Beweging 14 December 1931 - Mei 1941.

De volgende passage bevat de visie van de N.S.B. op de europese ontwikkeling na de Eerste Wereldoorlog. Er zal straks van je gevraagd worden een kort betoog te houden over deze visie. In dat betoog verwachten de gecommitteerde en ik, dat je je zult hebben bezonnen over de volgende vragen:

1. Wat bedoelt de schrijver met de volgende zin: "De staat Engeland won den oorlog, het Engelse Volk ging er aan te gronde".
2. Is dat juist? Waarom?
3. Gaat de vraagstelling van 1 en 2 ook op voor Frankrijk? Zie de zin: "Ook het Fransche Volk teekende in het verdrag van Versailles zijn eigen doodvonnis".
4. Probeer tenslotte je eigen standpunt ten aanzien van deze periode in de europese geschiedenis in je betoog te vervlechten, of althans te formuleren.

De wereldoorlog, deze zee van bloed en tranen, van de diepste menselijke ellende, werd de eerste mijlpaal op den weg naar den ommekeer. In de vier oorlogsjaren kwamen de tegenstellingen en de verwording steeds scherper in het licht te staan. De nood en de beproevingen, de offers, die van ongetelde millioenen werden gevraagd, legden de kiem voor den geestelijken opstand, die in de jaren na de vrede van Versailles een practische uitwerking in strijd en actie vinden zou.

De wereldoorlog heeft de wereld, de menschheid geen ommekeer en geen verbetering gebracht, integendeel. Maar de wereldoorlog werd een der middelen om de volkeren rijp te maken voor het nieuwe, waarvan de komst reeds dertig jaren tevoren noodig was. De offers, die in deze oorlogsjaren werden gevraagd deden dienst als de zweepslagen op den rug van een in luiheid en lafheid weggezonden menschheid.

Bij den vrede van Versailles in 1919 stonden de zaken zoo, dat in Europa Frankrijk en Engeland, tezamen met de Vereenigde Staten den oorlog hadden gewonnen. Italië behoorde evenzeer bij de overwinnaars, maar werd opzij geschoven. Duitsland was de overwonnen natie, die na de op valsche voorspiegelingen gesloten wapenstilstand, in weinige maanden tijds door druk van binnen en buiten tot volledige ineenstorting werd gebracht.

Wanneer wij nu, in het licht van de groote idee, die in deze jaren zijn praktische geboorte beleefde, de positie van de groote Europeesche volkeren na den wereldoorlog nagaan, dan kan, bij beschouwing op dit ogenblik, twintig jaar later, de aard van die positie eerst op haar juisten omvang worden bepaald.

Het winnen van den oorlog bracht Engeland geen ander nut dan een schijnbaren roem, een hoeveelheid oorlogsbuit en een suprematie op staatkundig terrein in Europa. De staat Engeland won den oorlog, het Engelse Volk ging er aan ten gronde.

De overwinning van 1919 bracht geen wil tot levensvernieuwing bij het Engelsche volk. De zege bevestigde slechts de gezapige rust, waarin de Britten sedert tientallen jaren leefden. Zij deed hen volharden in de Eeuwenlang gevolgde methode van teren op een groot verleden. Een gemis aan werkelijke kracht kwam gedurig duidelijker naar voren. Staatkundig en economisch bleef alles bij het oude, dat wil zeggen, dat de wanverhoudingen in stand bleven, dat de tegenstelling tusschen werkgever en werknemer, de kloof tusschen kapitaal en arbeid steeds grooter en dieper werd gemaakt.

De andere Europeesche overwinnaar, Frankrijk, was er, zoo mogelijk, nog erger aan toe. Wat hierboven over Engeland werd gezegd, geldt voor de Fransen evenzeer.

Maar waar in Engeland het vasthouden aan tradities, het conservatisme, nog langen tijd het afglijden op het hellende vlak van de ineenstorting van het Volk kon remmen, werd dit proces in Frankrijk, door het ontbreken van deze remmende invloeden, nog in belangrijke mate versneld. Frankrijk viel geheel ten prooi aan de internationale ondermijning. Het werd tot een bolwerk van jodendom, vrijmetselarij, kapitalisme en marxisme. Het sloeg de hand aan het leven van eigen volk, het haalde de verwording, de ontaarding, juichende binnen. Het viel ten prooi aan geestelijke waanzin, moreele vernietiging en economische ineenstorting. Ook het Fransche Volk teekende in het verdrag van Versailles zijn eigen doodvonnis.

Italië dankt aan het vredesverdrag het behoud van zijn Volk. Na al de beproeven van den wereldoorlog, na de offers in bloed en eigendommen werd de klap van het genegeerd worden bij het sluiten van den vrede te sterk voor de verdraagzaamheid van het Italiaanse Volk, dat sedert 1870 op weg was zijn eenheid en grootheid te vinden. In Italië vond de nieuwe geest de eerste praktische toepassing. Het verliezen van den vrede gaf den doorslag. Mussolini vond daarin het eerste aanknopingspunt van de nieuwe orde, aan de behoeften van zijn eigen Volk, hij vond de mogelijkheden, de nieuwe orde in practijk te brengen en de afbraak van de geheele wereld voor de Italiaansche grenzen te doen halthouden. Tenslotte - van de groote Europeesche volkeren, die aan den wereldoorlog deelnamen - Duitsland. Niemand op de geheele wereld twijfelde aan de definitieve nederlaag van het Duitse Rijk, bevestigd in het verdrag van Versailles. Een geheele staat werd tot machteloosheid gedomd, een

Volk werd beroofd van zijn weerkracht, van zijn levensmogelijkheden, van groote stukken van zijn Rijksgebied. Duitsland werd geknecht en vernederd, uitgeplunderd en uitgehongerd. Duitsland moest bloeden voor de wraakzucht van de overwinnaars. Toen daarbij nog de inwendige ruïne duidelijk werd, toen de traditie van een dynastie ruwweg werd afgebroken en binnenlandse revoluties het geheele Rijk in vuur en vlam zetten, toen de anarchie scheen te zullen gaan heerschen, de volkskracht schijnbaar geheel ten offer zou moeten vallen aan de afbraak en ondermijning, ja, toen er wel niemand meer was die nog geloofde aan de toekomst van zulk een vertrapt en vernederd Volk. Maar één man in Duitsland, Adolf Hitler, begreep, dat dit het moment was, om met harde hand te gaan afrekenen, niet met enkele onmiddellijke verschijnselen van afbraak, maar met den geheelen grondslag, de beginoorzaak van al deze ellende, met de geheele oude orde, welke overal nog heerschte.

Zijn program bracht in het Duitsche Volk langzaam aan het besef van zijn roeping, van zijn taak in deze wereld terug. De leus "Deutschland, erwache" werd het symbool van den strijd van het Duitsche nationaal-socialisme, de wekroep van de nieuwe volkskern, de zweepslag voor de slapenden. Hitlers strijd bracht aan het Duitsche Volk de gelegenheid de vruchten te plukken van al de offers, die van 1914 tot 1933 van Duitsland waren gevraagd. Het nationaal-socialisme zorgde ervoor, dat deze opofferingen niet tevergeefs zouden blijken, het leidde de daardoor opgewekte levenskrachten in banen van algehelen ommekeer, van noodzakelijke levensvernieuwing, het bracht het Duitsche Volk een wereldveroverende idee en gaf het voor heden en toekomst de leiding bij den opbouw van een geheel nieuwe menschelijke samenleving.

* * * * *

Hieronder volgt een passage uit het requisitoir dat Mr. J. Zaayer hield in het proces na de Tweede Wereldoorlog gehouden tegen Mussert. Bezin je hierbij op:

1. de rol die de N. S. B. vóór en tijdens die oorlog heeft gespeeld, in Nederland en tegenover Duitsland;
2. welke de betekenis was van De Geer;
3. de weerstanden die er in het Nederlandse volk bestonden tegen genoemde figuren;

Landverrader en marionet. Zie, dit is niet wat wij verwachten van een zich noemende Leider van het Nederlandsche Volk, gewikkeld in een strijd op leven en dood. Hij die tijdens zulk een strijd een leiderspositie bekleedt en dan niet voorgaat in de strijd, maar spreekt van begrijpen, verzoening, vrede, vriendschap, bondgenootschap, ten aanzien van de vijand, begaat - met graduele verschillen natuurlijk, maar begaat dan toch - een misdaad jegens zijn volk, hij moge dan Mussert heten, of De Geer.

Hij die daarbij spreekt vóór de vijand, handelt met de vijand, zijn volk wil uitleveren aan de vijand, de geest van zijn volk wil breken waardoor het als volk van de aarde zou verdwijnen, begaat de hoogste misdaad, die men jegens een volk begaan kan, een misdaad waarvoor, zelfs naar het vóór de oorlog reeds geldende recht, in Nederland de doodstraf kan worden opgelegd.

* * * * *

Staatsinrichting

De hieronder volgende tekst is ontleend aan Prof. Mr. P. J. Oud, Het jongste verleden. Parlementaire geschiedenis van Nederland, 1918 - 1940.

Geef aan de hand daarvan je eigen voorkeur weer - met redenen omkleed - voor het districten-kiesstelsel of evenredige vertegenwoordiging.

De Vos van Steenwijk kleedt zijn beschouwingen over de begroting voor 1924 in den vorm van een critiek op het evenredig kiesrecht. Dit heeft het parlementaire stelsel vermoord. Men zal er op moeten terugkomen, opdat de "besten" zich wederom voor het parlement beschikbaar stellen. Onder het districtenstelsel bestond een band tussen kiezers en gekozenen, die de afgevaardigden onafhankelijk maakte tegenover hun partijleiders. Partijbonzen bestonden toen gelukkig nog niet. En thans?

De kamerleden hebben niet meer een groep kiezers achter zich, die hen persoonlijk stemden, want er wordt niet meer op een persoon gestemd maar op een lijst. Wie hebben zij dan wel achter zich? De partijbonzen, dat zijn de handigsten, om het woord intriganten niet te bezigen. De meest gewieksten onder de broederen. De gladakkers. Zij, die onophoudelijk den boer opgaan, bij de verkiezingen de lakens uitdelen, den baas spelen.

Het lijstenstelsel heeft zijn gebreken, ongetwijfeld. Maar ook zijn voordelen. Het brengt bekwame krachten, die propagandistische eigenschappen missen, gemakkelijker in het parlement dan een stelsel, waarbij zij zelfstandig hun district moeten veroveren. Dat men op de lijst stemt in plaats van op een persoon is ook maar betrekkelijk. Ons bezwaar zou hier eerder zijn, dat aan de persoon van den "lijstaanvoerder" te grote betekenis wordt gegeven. In vele gevallen let de kiezer op hem alleen. Dat kan tot grote teleurstelling leiden. In 1937 zullen vele kiezers er van schrikken, dat de stem op Colijn uitgebracht, de verkiezing bevordert van talrijke hun volslagen onbekende en volkomen onverschillige antirevolutionaire kandidaten. Het is hier weer als overal. Ieder stelsel heeft zijn voor en tegen. Een kiesstelsel zonder gebreken is de steen der wijzen.

* * * * *

Gegevens: toespraak van de president tot het Amerikaanse volk, 23-10-1962, boodschappen van Chroestsjov aan Kennedy van 27 en 28-10-1962.

(tekst bij H. Bodensieck, Probleme der Weltpolitik 1945-1962, nummers 66-67-68)

Fernsehansprache Präsident Kennedys in der Nacht zum 23.10.1962:

In der vergangenen Woche haben eindeutige Beweise Tatsache erhärtet, dass gegenwärtig eine Reihe offensiver Raketenabschussrampen auf dieser in ein Gefängnis verwandelten Insel vorbereitet wird. Der Zweck dieser Basen kann nur sein, eine nukleare Angriffskapazität gegen die westliche Hemisphäre zu schaffen..... Nukleare Waffen haben eine derartige Zerstörungskraft und ballistische Raketen sind derart schnell, dass jede wesentlich gesteigerte Möglichkeit für ihren Einsatz oder jede plötzliche Veränderung ihrer standortmässigen Aufstellung sehr wohl als eine definitive Bedrohung des Friedens angesehen werden kann. Viele Jahre lang haben beide, die Sowjetunion und die Vereinigten Staaten, diese Tatsache anerkannt und die standortmässige Verteilung von strategischen Kernwaffen mit grosser Vorsicht gehandhabt, damit niemals der prekäre Status quo gestört würde der sicherstellte, dass diese Waffen nur im Falle einer lebensentscheidenden Herausforderung eingesetzt würden. Unsere eigenen strategischen Raketen sind niemals unter dem Deckmantel der Geheimhaltung und Täuschungⁱⁿ das Gebiet irgendeines anderen Landes gebracht worden Ich habe daher im Interesse der Verteidigung unserer eigenen Sicherheit und der der gesamten westlichen Hemisphäre sowie im Rahmen der Vollmacht, mit der ich durch die Verfassung betraut und die durch die Resolution des Kongresses bekräftigt wurde, handelnd angeordnet, dass die folgenden ersten Schritte sofort ergriffen werden: 1. Um diesem offensiven Rüstungsaufbau Einhalt zu gebieten, wird ein strikte Sperre für alle offensiven militärischen Ausrüstungen, die auf dem Seewege nach Kuba gebracht werden, eingeführt. Alle für Kuba bestimmten Schiffe, gleichgültig welcher Nationalität sie sind oder von welchem Hafen sie kommen, werden, falls festgestellt wird, dass sie als Fracht Offensivwaffen an Bord haben, abgewiesen werden. Diese Sperre wird, falls erforderlich, auch auf andere Arten von Frachten und Trägern ausgedehnt werden. Dagegen unterbinden wir dieses Mal den Transport lebensnotwendiger Dinge nicht, wie dies die Sowjets 1948 in ihrer Berlin-Blockade versuchten..... 3. Es wird die Politik unseres Landes sein, jeden Abschuss einer Atomrakete von Kuba aus gegen irgendeine Nation

der westlichen Hemisphäre als einen Angriff der Sowjetunion auf die Vereinigten Staaten anzusehen, der einen umfassenden Vergeltungsschlag gegen die Sowjetunion erfordert.

AdG. S. 10193 f. vom 28 okt. 1962.

Der Vorschlag Chruschtschows an Kennedy vom 27.10.1962:

Wir willigen ein, die Mittel aus Kuba zu entfernen, die Sie für offensive Mittel halten. Wir willigen ein, dies zu tun und in der UNO eine entsprechende Verpflichtung abzugeben. Ihre Vertreter geben eine Erklärung ab, dass die USA, der Beunruhigung und Besorgnis des Sowjetstaates Rechnung tragend, Ihrerseits ihre entsprechenden Mittel aus der Türkei entfernen..... Um den Völkern Kubas und der Türkei Genugtuung und Hoffnung zu geben und sie im Vertrauen auf ihre Sicherheit zu bestärken werden wir nach Übernahme dieser Verpflichtung im Rahmen des Sicherheitsrates eine Erklärung abgeben, dass die Sowjetregierung feierlich verspricht, die Unantastbarkeit der Grenzen und die Souveränität der Türkei zu respektieren, sich nicht in deren Angelegenheiten einzumischen, in die Türkei nicht einzufallen und ihr Territorium nicht Aufmarschraum für eine solche Invasion zur Verfügung zu stellen. Die Sowjetregierung wird ferner diejenigen zurückhalten, die im Sinne haben sollten, eine Aggression gegen die Türkei, sowohl vom Territorium der Sowjetunion aus als auch vom Territorium anderer der Türkei benachbarter Staaten aus zu verüben. Die gleiche Erklärung wird die amerikanische im Rahmen des Sicherheitsrates in bezug auf Kuba angeben.....

Adg. S. 10201 vom 28 okt. 1962.

Botschaft Chruschtschows an Kennedy vom 28.10.1962

Ich betrachte mit Achtung und Vertrauen Ihre Erklärung, die Sie in Ihrer Botschaft vom 27. oktober 1962 abgegeben haben, dass kein Angriff auf Kuba unternommen wird, --- nicht nur von seiten der USA, sondern auch von seiten anderer Länder der westlichen Hemisphäre, wie in Ihrer Botschaft hervorgehoben wird..... Deshalb haben wir unsere Offiziere angewiesen - und diese Mittel... sind in den Händen sowjetischer Offiziere-, die notwendigen Massnahmen zu treffen, um den Bau der besagten Objekte einzustellen, sie zu demontieren und sie in die Sowjetunion zurückzuführen.

AdG. S. 10202 vom 28 okt. 1962.

1. Kun je na lezing van bovenstaande teksten het begrip "brinkmanship" omschrijven?
(Brink = rand, drempel; Go to the brink of..... = tot de rand van gaan).
- 2a. Politici en specialisten in geschiedenis van onze eigen tijd zijn het er niet over eens, of de koude oorlog in de zestiger jaren een ander karakter heeft dan in 1946-1953. Vgl. de koude oorlog-situatie uit laatstgenoemde jaren met de situatie ten tijde van de Cuba-crisis.
- 2b. Zijn er ontwikkelingen of plotselinge wendingen na de Cuba-crisis, die je aanleiding geven je vergelijking uit punt 2a te herzien (of met nieuwe argumenten te versterken).
3. Welke forsere aanpak van het (al dan niet vermeende) gevaar dat vanuit Cuba dreigde, was mogelijk geweest? Hebben Kennedy en zijn voorganger (wie ?) iets in die richting ondernomen?
4. Welke kritiek op Chroestsjov zou naar aanleiding van de Cuba-crisis best geleverd kunnen zijn in de Sovjet-Unie? Hoe is het Chroestsjov vergaan na oktober 1962?
5. Geef je oordeel over het door Chroestjov bij de Cubaanse kwestie betrekken van Turkije.

* * * * *

Behandel één der volgende onderwerpen:

1. Frankrijk en het Europese eenheidsstreven na 1945. Maak duidelijk om welke stukken van Europa het gaat. Noem de verschillende plannen die een Franse oorsprong hebben (wellicht ook al één vóór 1939 ?)
Verwezenlijkt (hoe ?), of niet (waardoor ?).
2. De Spaanse burgeroorlog.
Denk onder meer aan: a. partijen en groeperingen aan beide zijden
b. de houding van het buitenland
c. de betekenis van deze oorlog voor de internationale ontwikkeling.
3. Nederland in de jaren 1917 - 1919.
Denk onder meer aan : a. problemen van mobilisatie en wereldoorlog.
b. parlement en wetgeving.
c. buitenparlementaire politieke actie
4. De Nederlandse kabinetten en de Indonesische kwestie 1945 - 1949.
Schets opvatting en optreden van de diverse kabinetten uit die jaren in wisselwerking met a. de standpunten der Nederlandse politieke partijen.
b. de ontwikkeling van de situatie in Indonesië.
c. de standpunten der grote mogendheden en van de Verenigde Naties.
5. Hitlers buitenlandse politiek van 1933 - 1939.
Vraag je bij de weergave van de voornaamste feiten af, of van improvisatie sprake is of van de uitwerking van een vooropgezet plan. Zoek verklaringen voor en beoordeel de houding van Duitslands partners en tegenspelers in die tijd.
6. Ghandi.
Besteed ondermeer aandacht aan:
a. de achtergrond van Ghandi's optreden, n.l. de strijd van de nationale beweging in Brits-Indië.
b. de invloed van Ghandi's persoonlijkheid en geestelijke opvattingen op mede- en tegenstanders.
c. de mate van doorwerking van zijn ideeën in de wereld van heden.

1) De heer Verschoor wenst 3 uur.

5 ad. Wertelich on opstyk verbielde beinden van
beukend. sehr. in de op ge en?

Handwritten notes:
 ... is ...
 ...
 ...

Bescheiden de de volgende onderwerpen:

1. Eindraken en het Europese verbandenverre na 1945. Staat aandacht om welke wijken van Europa het gaat. Noemt de verschillende plannen die met France omringing hebben (welke ook al de vde 1949 ?)
 Verantwoordt (hoe ?), of niet (wanneer ?).
2. De Spaanse burgeroorlog.
 Denk onder meer aan: a. partijen en groeperingen van beide zijden
 b. de houding van het buitenland
 c. de betekenis van deze oorlog voor de internationale samenleving.
3. Nederland in de jaren 1917 - 1919.
 Denk onder meer aan: a. problemen van politieke en wereldoorlog.
 b. parlement en regering.
 c. binnenparlementaire politieke orde.
4. De Nederlandse kabinetten en de Indische kabinetten 1945 - 1949.
 Schiet eervoor en opstellen van de diverse kabinetten in die jaren in eia-
 werving met: a. de standpunten der Nederlandse politieke partijen.
 b. de ontwikkeling van de situatie in Indië.
 c. de standpunten der grote mogendheden en van de Ver-
 eenigde Naties.
5. Het Nederlandse politiek van 1933 - 1939.
 Vraag je bij de verspreide van de economische beleid af, of van improvisatie
 sprake is of van de uitvoering van een voorgeplaat plan. Zoek verklar-
 ingen voor en bereid de houding van Nederlandse partijen en regeringen
 in die tijd.
6. Gandhi.
 Betreft ondermeer aandacht aan:
 a. de achtergrond van Gandhi's opstellen, m.3. en 1919 van de nationale
 beweging in India.
 b. de houding van Gandhi's persoonlijkheid en politieke opvattingen op
 India en de wereld.
 c. de opvatting van de ontwikkeling van zijn ideeën in de wereld van India.
7. De Noni Verschoor wend 3 mei.

BIJLAGE 8

Type: (MAVO?) / HAVO / VWO ¹⁾

Vorm: mondeling

Duur : 30 minuten.

vraag : Waar en wanneer begon de industriële revolutie?

antwoord: In Engeland, in de 2e helft van de 18e eeuw.

vraag : Zou min of meer te verklaren zijn, waarom juist daar en toen?

antwoord : ?

vraag : Telt Engeland in die tijd nogal mee?

antwoord: Ja.

vraag : Is het economisch sterk, of militair sterk, of allebei?

Vertel daar eens iets van ?

antwoord : Bevat iets over sterke vloot, veel handel, koloniën, industrie.

vraag : Mooi, welke groepen in het land zouden behoefte hebben gehad aan een grotere productie?

antwoord : Bezitters van bedrijven.

vraag : En ?

antwoord : Handelaars :

vraag : Ja, bovendien steeg de bevolking in Engeland. Heeft dat hier ook mee te maken?

antwoord : Ja, dat betekent meer arbeidskrachten en enige stijging van de vraag.

vraag : Welke schrijver maakte zich toen over de bevolkingsgroei ongerust?

antwoord : Malthus.

Na deze discussie kan men vele kanten op.

Voorbeeld 1. Leidt stijging van de bevolking wel tot stijging van de vraag? IJzeren loonwet. Vraag an sich of koopkrachtige vraag. Was de stijging van de bevolking iets bijzonders? Ja. Eeuwenlang niet voorgekomen in West-Europa. Hoe staat het daarmee in de 19e eeuw, en nu?

Voorbeeld 2. Wat voor industrie was er? Bewerking van wol (oud) en katoen (nieuw).

Nieuwe industrie niet gehinderd door oude reglementen van.....

Waar kwam de ruwe katoen vandaan? Als een schip nu als re-tourvracht bewerkte katoenen stoffen meenam, in welke dicht bevolkte gebieden kon die dan worden afgezet (om vervolgens ruwe katoen mee terug te nemen !).

De examinandus kan vertellen over de stijging van de Britse belangstelling voor Voor-Indië, China, Indonesië. Het gesprek kan verder gaan over imperialisme, of Suez-Kanaal, of de openstelling van Japan enz. (Indien het onderwerp industriële revolutie gecombineerd is met 19e eeuw imperialisme).

Voorbeeld 3. Wat beweerde Malthus? Kritiek op hem, bijvoorbeeld van 19e eeuwse socialisten? Gesprek over de sociale kwestie kan volgen. Was er geen armoede vóór de industriële revolutie?

Voorbeeld 4. Wat verstaat men onder de 2e industriële revolutie?

Voorbeeld 5. Examinandus heeft verteld over de sterke positie van Engeland. Vraag kan volgen: Welk verlies heeft Engeland in die tijd toch geleden? Antwoord: Deel van z'n koloniën in Amerika ging verloren.
Vraag: Hoe is dit gecompenseerd? Antwoord: Engelse handel op dit gebied neemt nog toe. Het continentale stelsel en de Engelse blokkade van Europa, maar ook Bolivar of de oorzaken van de Amerikaanse vrijheidsoorlog kunnen op de proppen komen (mits e.e.a. tot de gekozen onderwerpen behoort).

-
- 1) T.a.v. de bijlagen 8 t/m 10 merkt de commissie op, dat hier slechts sprake is van mogelijke antwoorden op de gestelde vragen. Tevens stelt de commissie, dat deze bijlagen geschikt voor alle 3 schooltypes zijn, gezien het verschil in niveau der antwoorden.

BIJLAGE 9

Type : (MAVO?) / HAVO / VWO.

Vorm : mondeling

Duur : 30 minuten.

vraag : Voelt de romanticus zich thuis in de wereld waarin hij leeft?

antwoord: Neen.

vraag : Hoe zal dat komen?

antwoord: Hij denkt, dat hij niet begrepen wordt.

vraag : Juist, dat denkt hij. Hij voelt een kloof tussen zichzelf en de andere mensen. Zou het kunnen zitten in een verschil in belangstelling, oriëntatie tussen de romantische ziel en de mensen van alledag?

antwoord: ?

vraag : ~~Waar mee~~ waren rond 1800 (en zijn misschien ook nu wel) de mensen druk bezig?

antwoord: Met hun dagelijks werk, met voorzien in hun levensonderhoud.

vraag : Dus met dagelijks terugkerende, alledaagse zaken. Wat stoot de romanticus hierin af?

antwoord: Dat het altijd weer hetzelfde is, saai is.

vraag : Ja, het bevredigt niet zijn

antwoord: Fantasie, of zijn behoefte aan avontuur.

vraag : Mooi, al die zorg om het dagelijks brood stoot hem ook af als te

antwoord: Materialistisch.

vraag : Fijn. Met wat voor isme zouden we nu zo'n romanticus kunnen kenschetsen, nu we afgesproken hebben, dat hij alleen staat tussen mensen, die saai, fantasieloos en materialistisch zijn?

antwoord: ?

vraag : Ik zei: hij staat alleen?

antwoord: Een eenling.

vraag : Ja, en nu met het woord dat op ist eindigt ?

antwoord: Een individualist.

vraag : Ja, een individualist, iemand die los is van maatschappelijke bindingen. Zou je in of voor 1800 op politiek of economisch gebied ook al dat individualisme kunnen vinden?

antwoord: Ja, men wil van de gilden af.

vraag : En van de reglementen van staatswege. Aan welke nieuwe economische opvattingen denk je?

antwoord : Aan de Physiocraten.

vraag : Ook wel, maar vooral?

antwoord : Het liberalisme.

vraag : Goed. De individualist en de liberaal, zijn erg gesteld op hun

.....

antwoord : Vrijheid.

vraag : Ja, er is ook veel meer vrijheid van denken gekomen. Hebben de mensen dan dezelfde opvattingen?

antwoord : Neen, juist niet.

vraag : Kan dat ook weer te maken hebben met dat alleen staan van de romanticus, waar we net over spraken?

antwoord : Ja, die romanticus leeft en denkt op zijn manier, en laat zijn fantasie ^{zo} de vrije loop, dat de andere mensen hem niet helemaal kunnen volgen of hem een beetje gek vinden.

vraag : Wat voor beroep wil zo'n romanticus nu uitoefenen?

antwoord : Kunstenaar

vraag : Maar niet ieder met romantische neiging zal daarvoor voldoende gave hebben. Als hij het nu toch probeert?

antwoord : Tja, misschien schrijft hij het gebrek aan succes aan het onbegrip van de mensen toe.

vraag : Beschouwt de romanticus, die kunstenaar wordt, dit eigenlijk als een beroep? Welk woord, dat er op lijkt, past beter?

antwoord : Roeping :

vraag : Ja, als geroepene staat hij dan op een soort voetstuk. Hij beoefent kunst met een grote K. Tegen de miskenning in wil hij toch laten zien, dat hij in die maatschappij.....

antwoord :een functie heeft.

vraag : Hij staat w.i.w. alleen, maar hij heeft als kunstenaar toch nodig

.....

antwoord : publiek.

vraag : Ook al zegt Multatuli er meteen bij, dat hij het publiek.....?

antwoord : ?

vraag :veracht. Is er in het algemeen wel publiek?

antwoord : Ja.

vraag : Hoe weten we dat ?

antwoord : Uit de bouw van schouwburgen en concertgebouwen.

vraag : Kunnen we het ook uit geschriften aantonen?

antwoord: Muziekrecensies in kranten, of mémoires van kunstenaars.

vraag : Hoe kon men in vroeger eeuwen toe met minder of geen concertgebouwen?

antwoord: De uitvoeringen vonden in kerken plaats.

vraag : Of ?

antwoord: Aan het hof, of bij een edelman.

vraag : Dan mogen we misschien zeggen, dat in de 19e eeuw welke klasse meer bij de uitvoeringen wordt betrokken?

antwoord: De burgerij.

vraag : Goed. Maar is die dan niet bezig met geld verdienen, en dergelijke alledaagse zaken?

antwoord: Ja, maar men wil dan ook wel eens iets anders.

vraag : De meest romantische mensen onder het publiek bewonderen niet alleen de kunstenaar, ze komen zelfs tot.....

antwoord: ?

vraag : Overdreven bewondering oftewel.....

antwoord: Dweperij.

vraag : Ken je voorbeelden?

antwoord: Paganini, Liszt.

vraag : Of zo tussen 1860 en 1880 in Duitsland ?

antwoord: Wagner.

vraag : Bij hem vind je liefdevolle weergave van welke tijd?

antwoord: De middeleeuwen.

vraag : Die voorkeur voor het verleden klopt weer met?

antwoord: Het zich niet thuis voelen in de wereld waarin hij leeft.

vraag : Hoe kan de romantische ziel ook wel de kille werkelijkheid ontvluchten?

Hier zijn verscheidene antwoorden mogelijk (de vrije natuur in, waarna Rousseau ter sprake kan komen), verre reizen maken, een utopie ontwerpen, neiging tot het grillige, fantastische, zelfspot, zelfs doodsverlangen; er kan naar voorbeelden hiervan worden gezocht, of er zou van **een** vóór het examen ingeziene tekst kunnen worden uitgegaan, voorbeeld Des Zangers min van Piet Paaltjens).

Het hier weergegeven gesprek zal een groot deel van of alle beschikbare tijd van het examen gebruiken (het is ook geen gemakkelijk onderwerp); overstappen naar de laatste halve eeuw is onderweg wel mogelijk, bijvoorbeeld bij Wagner, dweperij, ook nu: fanclubs, modern toerisme, oordelen kunnen uitgelokt worden.

BIJLAGE 10

Type : (MAVO ?) / HAVO / VWO

Vorm : mondeling

Duur : 30 minuten.

Leraar : Ik zou met je willen spreken over de toestand in de wereld rond 1930.

Op economisch gebied is het in het algemeen hoe gesteld?

Kandidaat : Slecht. De crisis van 1929 laat zich voelen.

Leraar : Vertel eens hoe het daartoe is gekomen?

Kandidaat : Vertelt korter of langer over Europese schulden aan de USA, landbouwoverschotten, prijsdaling en beurskrach in de USA.

Leraar : Goed. Maar je sprak steeds over de USA. Heeft de rest van de wereld daar nu ook mee te maken?

Kandidaat : Legt uit dat in de 20e eeuw van wereldeconomie sprake is, de nationale economieën zijn van elkaar afhankelijk. Hij kan daarbij trouwens naar zijn eerste verhaal verwijzen.

Leraar : Hoe treft de crisis een gebied als Nederlands Oost-Indië?

Was dat een moderne industriële staat?

Kandidaat : Neen, op de wereldmarkt speelde het wel een belangrijke rol als leverancier van grondstoffen.

Leraar : Waarvan de prijzen?

Kandidaat : Sterk dalen.

Leraar : Wat is het gevolg geweest voor de ethische politiek in Nederlands Oost-Indië?

Kandidaat : ?

Leraar : De ethische politiek, weet je wel, wilde de bevolking van een koloniaal land opvoeden tot meer zelfstandigheid. Bijvoorbeeld door?

Kandidaat : Onderwijs, zorg voor de volksgezondheid, meer recht om mee te spreken in de politiek.

Leraar : En nu komt de crisis?

Kandidaat : Ja, er is minder geld voor de ethische politiek.

Leraar : Kan er nog niet een andere reden zijn waardoor die ethische politiek verflauwt. Denk eens aan de politiek.

Kandidaat : Nou, lui die toch al niet veel voor dat ethische voelen, halen er nu het gebrek aan geld bij.

Leraar : Wat vreesde men dan als resultaat van die ethische politiek?

Kandidaat : Dat Indië "los van Holland" zou raken.

Leraar : Waren in Nederland politieke partijen daarvoor ?

Kandidaat : Alleen de C. P. N.

Leraar : Dus een revolutionaire partij. Was er in Nederlands Oost-Indië ook iets van revolutie of opstand geweest?

Kandidaat : Ja, in 1926.

Leraar : Er werd in Nederland dan ook wel gezegd, dat Nederlands Oost-Indië bij wegtrekken van de Nederlanders een chaos zou worden en ten prooi zou vallen aan

Kandidaat : Het communisme.

Leraar : Zou een dergelijke vaststelling deze Nederlanders niet tot zelfkritiek moeten brengen?

Indien de kandidaat hierop geen antwoord geeft, kan er nog even op worden teruggekomen, dat niet de hele wereld door de crisis wordt getroffen. Ook al door de wending, die het gesprek hiervoor genomen heeft, kan de kandidaat wel op de USSR komen. Gevraagd kan in verband hiermee nog worden, waarom de C. P. N. in 1930 een revolutionaire partij mag heten (wil een ontwikkeling als in Rusland vanaf 1917).

Vele zaken kunnen na deze ouverture worden aangeboden.

Bijvoorbeeld.

1. De USSR wordt gevreesd om de idee van de wereldrevolutie, die er niet (meer) wordt (of wel? Discussie !) aangehangen. Anticommunisme uitgebuit door vele dictators. Vragen naar voorbeelden (Pilsjoedski, Hitler). Franco zou een mooi controversieel antwoord zijn.
2. Het geslonken prestige en zelfvertrouwen van Europa, en algemener van het blanke ras, dat geen vrede heeft kunnen vestigen na 1918, en wel een crisis als die van 1929 kan veroorzaken.
Waar is verzet tegen Europees kolonialisme? Arabische wereld, Brits-Indië, Nederlands Oost-Indië.
Welke niet blanke mogendheid speelt in 1930 al een grote rol?
Japan :
Wat gebeurt er in 1930-1931 met de buitenlandse politiek van dat land?
Verband met de economische crisis?
3. Economische verdeeldheid gepaard met politiek? Welke bondgenootschappen anno 1915 zijn er niet meer of werken niet goed?
Engeland-Japan, Engeland-Frankrijk, Engeland-Frankrijk-Rusland, Engeland-Frankrijk-Italië .
Het waarom nagaan !
4. De politieke ontwikkeling in Duitsland van 1929 - 1933.

* * * * *

Leraar : Wanneer was de vrede van Versailles? Die na de eerste wereldoorlog?

Kandidaat : 1919.

Leraar : Wie namen aan de besprekingen deel?

Bij het antwoord kan aan de orde komen bijvoorbeeld, dat ook de zaken van het Verre Oosten besproken zijn (Japan en China aanwezig), dat Duitsland pas vlak voor het einde binnen mocht (Diktat von Versailles), dat de USA het verdrag niet hebben getekend (Amerikaanseisolationisme: belangrijk voor het vervolg?)

Leraar : Vraagt naar de andere Parijse voorstadvredes, met name om van K. te horen over het verdwijnen van Oostenrijk-Hongarije en de inkrimping van het Turkse Rijk.

Leraar : Vraagt of er in Versailles nog over de schuld aan de oorlog en over het voorkomen van een W.O. II is gesproken. Het antwoord van K. bevat hopelijk iets over de vaststelling van de Duitse schuld aan de oorlog en over de Volkenbond.

Leraar : Wil nu weten, hoe K. beoordeelt dat de vredesconferentie vaststelt wie de schuld aan de oorlog is (overwinnaars rechter in eigen zaak !)

Ook of hij weet dat de oprichting van de Volkenbond al wordt vastgelegd in het vredesverdrag, en welke nadelen dit voor de Volkenbond kan hebben (aangezien voor club van overwinnaars).

Leraar : Vraagt verklaring waarom Oostenrijk-Hongarije in stukken wordt gehakt, terwijl het aan het uitbreken van de oorlog zo schuldig bevonden Duitsland wél blijft bestaan.

Kandidaat : Kan nu iets zeggen over nationaliteitenbeginsel, over de territoriale bepalingen ten aanzien van Duitsland, en over het tot stand komen van een democratische regering, in Duitsland (aanloop al vóór november 1918, bedreiging van de republiek van Weimar in 1919, 1921, 1923).

Hiermee is al heel wat tijd gemoeid. Vóór het bereiken van dit punt kunnen op allerlei plaatsen zij-wegen worden ingeslagen, b.v. over de ontwikkeling in China (bedreigd door Japan, niet gesteund door het Westen, aanvankelijk

welwillend t.o.v. Rusland en het communisme, dan de coup van Tsang Kai Sjek tegen de communisten, en zijn mars naar Peking, Japanse agressie); bijvoorbeeld, over het vullen van het vacuum in Oost-Europa, waar de drie keizerrijken weg waren gevallen: Polen (4e deling; W.O. II, grenzen van 1945), Masaryk-Benesj, dus Tsjecho Slowakije (1938-1948-1968), Joego-Slavië (Servië 1914-1918, moeilijkheden in interbellum, 1941-1945, 1948 en de nieuwe (oude ?) weg naar het socialisme); bijvoorbeeld, over de afwezigheid van Rusland in Versailles (revoluties 1917, Brest-Litowsk (ook een Diktat !), Pools-Russisch conflict, Stalins streven naar herstel van de westgrens van het Czarenrijk (of streven naar verbreding communisme.

* * * * *

E N Q U E T E.

GELIEVE DE NIET GEWENSTE ANTWOORDEN DOOR TE STREPEN.

- 1 Bent U het eens met het uitgangspunt: de examens voor de verschillende schooltypen zijn gelijkvormig? ja / neen
- 2 Bent U het er mee eens, dat de studie der vaardigheden als uitgangspunt gekozen is? ja / neen
- 3.1 Bent U het ermee eens, dat de volgende vaardigheden getoetst moeten worden:
 - a. het logisch kunnen opbouwen van een historisch betoog? ja / neen
 - b. het kritisch kunnen kennis nemen van textuele informatie? ja / neen
 - c. het kritisch kunnen waarderen van historische verschijnselen enz. ? ja / neen
- 3.2 Indien U nog andere opvattingen hierover hebt, wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?
- 4.1 Gaat U accoord met de omschrijving van het begrip "hulpmiddelen", zoals de commissie die heeft gegeven? ja / neen
- 4.2 Zo neen, hebt U een voorstel voor een andere omschrijving en wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?
- 5.1 Bent U van mening, dat hulpmiddelen op het mondeling en schriftelijk examen mogen worden gebruikt? ja / neen
- 5.2 Vindt U dat de stof van de laatste halve eeuw thematisch kán of globaal behandeld móet worden? thematisch / globaal
- 5.3 Indien U t. a. v. vraag 5.2 noch voor thematisch noch voor globaal kunt kiezen, hebt U dan andere opvattingen, en zo ja, wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?
- 6 Vindt U dat het expliciet toetsen van enkele vaardigheden de vrijheid van de leraar niet beperkt, toelaatbaar beperkt, ontoelaatbaar beperkt? niet beperkt / toelaatbaar beperkt/ ontoelaatbaar beperkt/
- 7.1 Vindt U de traditionele wijze van examineren redelijk voldoen? ja / neen
- 7.2 Vindt U de huidige wijze van examineren voor verandering vatbaar ? ja / neen
- 8.1 Indien U verandering wenst, gaan Uw gedachten dan uit naar

- a. een uitsluitend mondeling examen al dan niet in een verbeterde vorm;
 - b. een al dan niet verbeterd mondeling examen + een schriftelijk examen;
 - c. een uitsluitend schriftelijk examen? a / b / c
- 8.2 Indien U kiest voor mogelijkheid b. van vraag 8.1, bent U het dan eens met de opvattingen van de commissie hierover? ja / neen
- 8.3 Zo neen, hebt U hierover andere opvattingen; en zo ja, wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête hiervoor gereserveerde ruimte?
- 8.4 Indien U kiest voor de mogelijkheid a. of c. van vraag 8.1, wilt U Uw opvattingen hierover dan nader toelichten in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?
-

ad 3.2

ad 4.2

ad 5.3

ad 8.3

ad 8.4

Wilt U deze enquête ingevuld opsturen naar het eerste secretariaat
van de V. G. N., Stadionkade 76 ' ' ' te Amsterdam ?

K L E I O

V. G. N.

A F D E L I N G E N

BESTUURSMEEDEDELING OVER DE OPRICHTING VAN V. G. N. -AFDELINGEN.

Aan alle leden van de V. G. N. ,

Op onze jaarvergadering van april 1968 werd de opmerking gemaakt, dat het ontbreken van voldoende contact tussen bestuur en leden een zeer betreuwenswaardig feit is. Het bestuur kan het hiermee volkomen eens zijn en heeft derhalve het volgende besluit genomen:

In de V. G. N. worden een aantal regionale afdelingen opgericht. Deze afdelingen zullen ongeveer gelijk zijn aan de zogenaamde P. A. -kringen, echter met dit verschil, dat alle V. G. N. leden uit een bepaalde plaats bij dezelfde afdeling zijn ingedeeld. Het is dus mogelijk dat sommige leden in een V. G. N. -afdeling zitten, die niet overeenkomt met de P. A. -kring waartoe zij dit jaar behoren. Indien men op grond van dit verschil liever tot een andere V. G. N. -afdeling zou behoren dan tot die waarbij men is ingedeeld, dan kan men een daartoe strekkend verzoek aan onze administratie richten.

Het verheugt het bestuur, dat een aantal leden bereid was voorlopig het secretariaat of andere bestuursfunctie van een afdeling op zich te nemen. Zij konden voor het merendeel gevonden worden in de P. A. -kringen. Op de jaarvergadering in april a.s. zal U over de definitieve vorm van de afdelingen en eventuele bestuursverkiezingen een voorstel van het bestuur worden voorgelegd.

De eerste taak van de afdelingen zal bestaan uit het bespreken van het interim-rapport van de Eindexamencommissie, waarvoor de afdelings-secretarissen U weldra zullen oproepen.

Het bestuur hoopt dat velen aan deze oproep gehoor zullen geven.

Namens het bestuur van de V. G. N. ,

A. van der Eerden,

2e secretaris.

AANTAL AFDELINGEN DER V.G.N. : 19, t.w. :

Alkmaar	Breda	Den Haag	Leeuwarden	Venlo
Amsterdam	Eindhoven	Haarlem	Maastricht	Zutphen
Arnhem	Goes	Heerlen	Rotterdam	Zwolle
Den Bosch	Groningen	Hengelo	Utrecht	

AFD. ALKMAAR

Secretariaat: de Heer A. J. Plas, Stalpaertstraat 39, Alkmaar.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Alkmaar	Castricum	Den Helder	Midden Beemster	Sint Pancras
Bergen	Enkhuizen	Hoorn	Purmerend	Zaandam
Den Burg	Heiloo	Koog a/d	Schagen	
(Texel)		Zaan		

AFD. AMSTERDAM:

Secretariaat: drs. H. H. W. van Eijk, Churchill-laan 246 Amsterdam;
Tel. 020 - 733682

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Aalsmeer	Amsterdam	Amsterdam(Slotervaart)
Abcoude	Amsterdam (Buitenveldert)	Uithoorn
Amstelveen	Amsterdam (Osdorp)	Weesp

AFD. ARNHEM :

Secretariaat: W. F. Kalkwiek, Rembrandtlaan 31, Velp. Tel. 08300-32149.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Arnhem	Hees bij	Nijmegen	Ubbergen	Woudenberg
Bennekom	Nijmegen	Oosterbeek	Veenendaal	Wijchen
Duiven(G)	De Klomp	Ooy bij	Velp	Zetten
Ede	(Veenendaal)	Nijmegen	Wageningen	Zevenaar
	Mook	De Steeg		

AFD. DEN BOSCH :

Secretariaat: V. M. van Dongen, Philips de Tweedestraat 51, Den Bosch.
Tel. 04100 - 46753.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Den Bosch	Megen	Veghel
Boxtel	Oss	Vught
Hedikhuizen	Schijndel	Waalwijk
Hintham	Uden	Zaltbommel.

AFD. BREDA :

Secretariaat: W.F.M. Mathijssen, Biesdonkweg 65, Breda. Tel. 01600-47267.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Bergen op Zoom	Gorinchem	Prinsenbeek	Tilburg
Breda	's-Gravenmoer	Roosendaal	Werkendam
Etten	Oudenbosch	Sleeuwijk	Woensdrecht
			Zundert.

AFD. EINDHOVEN:

Secretariaat: Drs. J.M.P. van Oorschot, Kruisakker 76, Eindhoven.
Tel. 040 - 34838.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Aarle-Rixtel	Eersel	St. Oedenrode	Veldhoven
Deurne	Eindhoven	Oisterwijk	Vessem
Duizend	Lieshout	Son	Waalre
			Weert

AFD. GOES :

Secretariaat: H. Lijdsman, Valckeslotlaan 89, Goes.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Goes	Oostburg	Terneuzen
Hulst	Oost Souburg	Vlissingen
Middelburg	Schoondijke	IJzendijke

AFD. GRONINGEN :

Secretariaat: Drs. H.E. de Groot, Achter 't Hout 1, Roden (Dr.).
Tel. 05908 - 9973.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Appingedam	Hoogezand	Stadskanaal
Assen	Kropwolde	Ter Apel
Groningen	Nieuwe Pekela	Veendam
Haren	Roden	Winschoten

AFD. DEN HAAG:

Secretariaat: Mej. J.J. Ruitenbergh, Kijkduin seestraat 990 Den Haag.
Tel. 070-371548.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Delft	Leiderdorp	Oegstgeest	Voorschoten
Den Haag	Leidschendam	Rijswijk Z. H.	Warmond
Katwijk aan Zee	Monster	Voorburg	Wassenaar
Leiden	Naaldwijk	Voorhout	Zoetermeer

AFD. HAARLEM :

Secretariaat: A. Roosendaal, Da Costalaan 46, Driehuis. Tel. 02550 - 2195

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Bennebroek	Haarlem	Noordwijkerhout	IJmuiden
Beverwijk	Haarlemmerliede	Santpoort	Zandvoort
Bloemendaal	Heemstede	Sassenheim	
Driehuis-Velsen	Lisse	Spaarndam	

AFD. HEERLEN:

Secretariaat: Pater M. J. van Velzen O.F.M., St. Bernardinus College,
Leenderkapelweg Schaesberg. Tel. 04443 - 3790

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Amstenrade	Heerlen	Kerkrade	Simpelveld
Echt	Hoensbroek	Rimburg	Sittard
Geleen	Hulsberg	Schaesberg	

AFD. HENGELO :

Secretariaat: W. Kuiper, Frerikshuislaan 113, Almelo. Tel. 05490 - 8435.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Almelo	Holten
Borne	Losser
Enschede	Nijverdal
Hengelo	Oldenzaal

AFD. LEEUWARDEN :

Secretariaat: Drs. W. A. Bangma, Altenastreek 21, Dokkum. Tel. 05190 -2252

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Beetsterzwaag	Hardegarijp	Hempens	Oranjewoud
Bolsward	Harlingen	Leeuwarden	Oudehorne
Dokkum	Heeg	Lekkum	
Drachten	Heerenveen	Sneek	

AFD. MAASTRICHT:

Secretariaat: Drs. E. Koers, Passementmakersdreef 30, Maastricht (Belfort)
Tel. 04400 - 30036.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Beek	Heer	Obbicht
Cadier en Keer	Maastricht	

AFD. ROTTERDAM :

Secretariaat: Mej. W. v. d. Spek, Pr. Julianalaan 49, Rotterdam - 16.
Tel. 010 - 120644.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Barendrecht	Dordrecht	Mijnsheerenland	Schiedam
Oud-Beyerland	Dubbeldam	Oostvoorne	Vlaardingen
Berkel. Z. H.	Hoogvliet	Ridderkerk	Zwijndrecht
Brielle	Krimpen	Rotterdam	
Capelle	a/d IJssel	Stad a/h	
a/d IJssel	Middelhamis	Haringvliet	

AFD. UTRECHT:

Secretariaat: Mej. M. Langenbach, Maliebaan 37, Utrecht.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Alphen a/d Rijn	Breukelen	Houten	De Meern	Waddinxveen
Amersfoort	Bussum	Kortenhoef	Naarden	Woerden
Baarn	Doorn	Leersum	Utrecht	Zeist
De Bilt	Gouda	Leusbroek	Vianen	
Bilthoven	Hilversum	Maarssen	Vleuten	

AFD. VENLO :

Secretariaat: Drs. H. S. M. Korsten, Groenstraat 244, Venlo. Tel. 04700-20405.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Boxmeer	Herten (Roermond)	Roermond	Venlo
Helden	Panningen	Tegelen	Venray

AFD. ZUTPHEN :

Secretariaat: Drs. F. J. Bakker, Deventerweg 58, Zutphen.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Aalten	Deventer	Groenlo	Ugchelen
Apeldoorn	Doetinchem	Lochem	Winterswijk
Dalem	Epse (Gorssel)	Twello	Zutphen

AFD. ZWOLLE :

Secretariaat: Drs. S. Hörchner, Stevinstraat 9, Kampen. Tel. 05292 - 4033.

Deze afdeling omvat de volgende plaatsen:

Blankenham	Epe	Heemse	Meppel
Coevorden	Ermelo	Heerde	Nijkerk
Emmen	Hardenberg	Hoogeveen	Putten (G)
Emmeloord	Hattem	Kampen	Steenwijk
			Zwolle

* * * * *

RAAD VAN ADVIES

Prof. Dr. J. C. Boogman (Univ. Utrecht), Prof. Dr. A. E. Cohen (Univ. Leiden)
Prof. Dr. A. F. Manning (Univ. Nijmegen), Prof. Dr. A. B. Breebaart (G. U.
Amsterdam), Prof. Dr. M. C. Smit (V. U. Amsterdam), Prof. Dr. E. H. Waterbolk
(Univ. Groningen), Dr. J. L. P. Brants (Inspecteur VHMO), J. W. Fossen (Hfd. insp.
Kweekschool).

KERNCOMMISSIE

Drs. G. A. J. Giezeman, Dirk van Voorburglaan 16, Voorburg, Tel. 070-868123
Voorzitter: algehele leiding en universitaire cursussen.

Drs. J. C. Visser, Antonie Duyckstraat 66, Den Haag, Tel. 070-555671,
1e Vice-Voorzitter : conferenties.

Dr. M. T. J. van der Vorst, Spotvogellaan 35, Den Haag, Tel. 070-685609,
2e Vice-voorzitter: beleid collegedagen.

P. Knoppers, Nieuwe Parklaan 138, Scheveningen. Tel. 070-540129,
1e secretaris, interne zaken.

J. C. M. Greep, Middelweg 104, Wassenaar. Tel. 01751-6387, 2e secretaris:
organisatie en administratie van de collegedagen.

H. van Unnik, Pomonaplein 21, Den Haag. Tel. 070-680355, penningmeester,
Postrekening 527314 t.n.v. penningmeester Commissie Postacademiale Vor-
ming der V. G. N., te 's Gravenhage.

De bijdrage voor de deelnemers aan de postacademiale colleges bedraagt
f. 10. -, voor leden van de V. G. N. en f. 15. - voor niet-leden.

LEDEN MET ZELFSTANDIGE TAKEN

Dr. J. Swart, Industrieweg 26, Assen. Tel. 05920-3006, portefeuilles.

Drs. R. H. Cools, Zijdeweg 57, Wassenaar. Tel. 01751-8215, publicaties.

KRINGSECRETARIA TEN

Alkmaar : Honthorstlaan 19,

Arnhem : Rembrandtlaan 31, Velp,

Breda : Biesdonkweg 65;

Goes : Valckeslotlaan 89,

Den Haag: Kijkduinsestraat 990,

Heerlen : Leenderkapelweg 27,
Schaesberg

Leeuwarden: Altenastreek 21,

Dokkum

Rotterdam: Pr. Julianalaan 49,

Venlo: Groenstraat 244.

Amsterdam : Titiaanstraat 33 '

Den Bosch : Boxtelseweg 48, Vught

Eindhoven : Kruisakker 76,

Groningen : Vondellaan 138,

Haarlem: Da Costalaan 46, Driehuis,

Hengelo: Frerikshuislaan 113, Almelo,

Maastricht: Passementsmakersdreef 30,

Utrecht: Boreelstraat 21, Hilversum

Zutphen: Deventerweg 58.

Zwolle: Stevinstraat 9.

INLEGVEL VAN KLEIO

TIENDE JAARGANG - NUMMER 1 - JANUARI 1969.

POSTACADEMIALE VORMING
GESCHIEDENISLERAREN
V. G. N.

Rooster Collegedagen februari/maart 1969.

Alle colleges beginnen om 16.00 uur en worden voortgezet om 19.00 uur.

Alkmaar - 12 februari

Docent: Prof. Dr. J. Wieringa, Minervalaan 26 II, Amsterdam,
020-726704

Onderwerp: Arbeid en samenleving in Nederland in de 19e eeuw.

Alkmaar - 5 maart

Docent: Prof. Dr. A. Klasens, Dr. Kuiperlaan 9, Voorhout,
02532-7038

Onderwerp: Nieuwe inzichten in de Egyptische geschiedenis.

Amsterdam - 5 februari

Docent: Prof. Dr. E. Zürcher, Rijnzichtweg 13, Oegstgeest,
01710-53399

Onderwerp: De "culturele revolutie" in het huidige China

Amsterdam - 6 maart

Docent: Mr. P. J. Teunissen, Helperzoom 103, Groningen,
05900-53326

Onderwerp: De geschiedenis van de Europese veiligheid in het perspectief van de betrekkingen tussen Oost en West vanaf 1945

Arnhem - 5 februari

Docent: Drs. R. de Jong, Da Costakade 6 III, Amsterdam,
020-122011 (gevraagd)

Onderwerp: Het anarchisme

Arnhem - 5 maart

Docent: Prof. Dr. J. W. Schulte Nordholt, Groot Hoefijzerlaan 32a,
wassenaar 01751-9292

Onderwerp: Wilson en Versailles

Den Bosch - 5 februari

Docent: Drs. A. M. v. d. Woude, Kazernelaan 15, Ede, 08380-13093
Onderwerp: Historische Demografie

Den Bosch - 5 maart

Docent: Prof. Dr. I. J. Brugmans, Olympiaplein 65, Amsterdam
020-725530
Onderwerp: De economische ontwikkeling van de V. S. in de 20e eeuw.

Breda - 6 februari

Docent: Dr. Z. R. Dittrich, Montessorilaan 16, Zeist, 03404-11453
Onderwerp: Destalinisatie in Oost-Europa

Breda - 6 maart

Docent: Dr. C. Augustijn, Corn. v. Alkemadelaan 9, Amsterdam,
020-153079
Onderwerp: De Reformatie als progressieve en conservatieve factor in de
maatschappij van de 16e eeuw

Eindhoven - 4 februari

Docent: Dr. A. Th. van Deursen, Maluslaan 11, Amstelveen,
02964-14209
Onderwerp: Oldenbarnevelt

Eindhoven - 13 maart

Docent: Mr. P. J. Teunissen, Helperzoom 103, Groningen, 05900-53326
Onderwerp: De geschiedenis van de Europese veiligheid in het perspec-
tief van de betrekkingen tussen Oost en West vanaf 1945

Goes - 12 februari

Docent: Dr. J. Verseput, Schiebroeksesingel 18, Rotterdam,
010-183561
Onderwerp: Het ontstaan van de eerste Wereldoorlog.

Goes - 6 maart

Docent: Dr. D. J. Roorda, Wilhelminastraat 31, Leiderdorp,
01710-25681
Onderwerp: De Engelse geschiedenis in onze leerboeken en lessen.

Groningen - 4 februari

Docent: Mevr. Drs. L. Brester-Flothuis, Polem. Inst., Turftorenstraat
13, Groningen, 05900-35492
Onderwerp: Het conflict in het Midden-Oosten en haar voorgeschiedenis

Groningen - 5 maart

Docent: Dr. A. F. Mellink, A. Kuiperlaan 98, Groningen, 05900-50965
Onderwerp: Troelstra en het socialisme in Nederland tot 1900

Den Haag - 6 februari

Docent: Dr. C. Augustijn, C. v. Alkemadestraat 9, Amsterdam
020-153079

Onderwerp: De Reformatie als progressieve en conservatieve factor in
de maatschappij van de 16e eeuw

Den Haag - 4 maart

Docent: Drs. A.M.v.d. Woude, Kazernelaan 15, Ede, 08380-13093

Onderwerp: Historische Demografie

Haarlem - 12 februari

Docent: Dr. B.W. Schaper, Hofbrouckerlaan 52, Oegstgeest,
01710-50225

Onderwerp: Het Moderne Imperialisme

Haarlem - 18 maart

Docent: Prof. Dr. I.J. Brugmans, Olympiaplein 65, Amsterdam,
020-725530

Onderwerp: De economische ontwikkeling van de V.S. in de 20e eeuw.

Heerlen - 11 februari

Docent: Dr. A.Th. van Deursen, Maluslaan 11, Amstelveen,
02964-14209

Onderwerp: Oldenbarnevelt.

Heerlen - 13 maart

Docent: Prof. Dr. J.C. Boogman, Karel Doormanlaan 142, Utrecht,
030-711683

Onderwerp: Achtergronden en tendenties van het buitenlands beleid
van Nederland.

Hengelo - 6 februari

Docent: Prof. Dr. J.W. Schulte, Nordholt, Groot Hoefijzerlaan 32a,
Wassenaar 01751-9292

Onderwerp: The Negro Revolt, 1962-1964

Hengelo - 6 maart

Docent: Prof. Dr. A.F. Manning, Hazenkampseweg 69, Nijmegen,
08800-53248

Onderwerp: De geschiedschrijving van de koude oorlog

Leeuwarden - 7 februari

Docent: Dr. D.J. Roorda, Wilhelminastraat 31, Leiderdorp, 01710-25681

Onderwerp: De Engelse geschiedenis in onze leerboeken en lessen

Leeuwarden - 28 februari

Docent: B.A. Sijes, Z. Jansestraat 19hs, Amsterdam, 020-57535

Onderwerp: Denkinhouden van het socialisme tussen 1889 en 1914

Maastricht - 10 februari

Docent: Prof. Dr. A. Klasens, Dr. Kuiperlaan 9, Voorhout, 02532-7038

Onderwerp: Nieuwe inzichten in de Egyptische geschiedenis

Maastricht - 17 maart

Docent: Prof. Dr. B. W. Schaper, Hofbrouckerlaan 52, Oegstgeest, 01710-50225

Onderwerp: Het Moderne Imperialisme

Rotterdam - 11 februari

Docent: Drs. R. de Jong, Da Costakade 6 III, Amsterdam, 020-122011

Onderwerp: Het Anarchisme (gevraagd)

Rotterdam - 13 maart

Docent: Dr. D. J. Roorda, Wilhelminastraat 31, Leiderdorp, 01710-25681

Onderwerp: De Engelse geschiedenis in onze leerboeken en lessen

Utrecht - 6 februari

Docent: Mevr. Drs. L. Brester-Flothuis, Polem. Inst. Turftorenstraat 13,
Groningen, 05900-35492

Onderwerp: Het conflict in het Midden Oosten en haar voorgeschiedenis

Utrecht - maart (juiste datum volgt)

Docent: Dr. K. L. Roskam, P. v. d. Veldenstraat 33, Roelofsarendsveen,
01713-3037

Onderwerp: De ontwikkeling in Zuid Afrika sinds 1910

Venlo - 5 februari

Docent: Prof. Dr. A. Klasens, Dr. Kuiperlaan 9, Voorhout, 02532-7038

Onderwerp: Nieuwe inzichten in de Egyptische geschiedenis

Venlo - 11 maart

Docent: B. A. Sijes, Z. Jansestraat 19hs, Amsterdam, 020-57535

Onderwerp: De Gestapo

Zutphen - 6 februari

Docent: Drs. L. C. Biegel, Pieter Lastmankade 39bis, Amsterdam, 020-737711

Onderwerp: Het Midden-Oosten

Zutphen - 6 maart

Docent: Prof. Dr. H. T. Waterbolk, H. Muntinglaan 9, Haren, 05900-45772

Onderwerp: De laatste 1000 jaar vóór het begin der jaartellingen in het
Noorden van Nederland

Zwolle - 19 februari

Docent: Drs. J. S. Hegeman, Othellodreef 13, Utrecht, 030-711772

Onderwerp: Het Moderne Imperialisme

Zwolle - 7 maart

Docent: Prof. Dr. Z. R. Dittrich, Montessorilaan 16, Zeist, 03404-11453

Onderwerp: Destalinisatie in Oost-Europa

N.B. Aanmelding voor deze colleges is nog mogelijk door storting van
f. 7,50 (voor leden) of f. 12,50 (niet-leden) op giro no. 527314 t.n.v.
penningmeester Postacademiale Vorming der V.G.N. te Den Haag.

GRIEKSE MYTHEN NAVERTELD

Robert Graves

MYTHEN VAN DE OUDE GRIEKEN

Met illustraties van Joan Kiddel Monroe

Gebonden f 6,90

Dit boek bevat 27 Griekse mythen, waarin vrijwel de gehele Griekse godenwereld in zijn ingewikkelde verhoudingen en onderlinge tegenstellingen wordt weergegeven. De index vergemakkelijkt het snel opzoeken van een bepaalde persoon. In dit werk heeft de schrijver gepoogd een moderne versie van deze mythen voor de jeugd te geven.

Robert Graves

HET BELEG EN DE VAL VAN TROJE

Met illustraties van Walter Hodges

Gebonden f 6,90

In deze uitgave wordt ook de voorgeschiedenis en de nasleep van de Trojaanse oorlog vermeld. De gedichten van Homerus zijn volstrekt niet de enige bron van de legende: ongeveer tweederde van dit boek is ontleend aan andere Griekse en Latijnse schrijvers. Dit is waarschijnlijk de eerste moderne poging om het hele verhaal van de stichting van Troje af tot aan de thuiskomst van de overwinnende Grieken te vertellen in een beknopt boek voor jongens en meisjes.

Verkrijgbaar bij de boekhandel en

N.V. W. J. THIEME & CIE - Postbus 7 - ZUTPHEN - Tel. 05750 - 38 43 *

EIGENTIJDS LEREN

Een serie uitgaven van de Stichting Onderwijs Oriëntatie waarin samenwerken J. M. Meulenhoff, J. Muusses, P. Noordhoff, Nijgh en Van Ditmar, Spruyt, Van Mantgem en De Does, W. J. Thieme & Cie.

In de serie Eigentijds leren zijn verschenen:

- 1 **Geprogrammeerd leren in didactisch perspectief**
door W. P. Janssen
gebonden f 8,90
- 2 **Programmering in de praktijk**
Een experiment met geprogrammeerde instructie
door Drs. Chr. Boermeester
gebonden f 10,25
- 3 **Mogelijkheden en grenzen van het brugjaar**
door Dr. Ir. P. C. van de Griend
gebonden f 10,25
- 4 **Besteding van studielessen**
door Drs. Geke Linker
uitverkocht
- 5 **Studielessen in Osdorp**
door Drs. J. A. M. Carpay en Drs. Geke Linker
gebonden f 10,95
- 6 **Onderwijstechnologie**
door W. P. Janssen
in voorbereiding

Besteladres: J. MUUSSES N.V., postbus 13, PURMEREND
Levering ook via de boekhandel.